

ODRAZ KRAJINY V OBRAZE SÍDLA THE CITY IMAGE AS REFLECTION OF THE LANDSCAPE IMAGE

Ing. Mária Bali, Ph.D.

Národná trieda 74, 040 01 Košice, Slovensko
majka.bali@gmail.com

Kľúčové slová:

obraz mesta, krajinný obraz, kompozícia, panelové sídliská

Keywords:

city image, landscape image, composition, panel district

Abstrakt:

Táto práca pojednáva o vzťahu medzi krajinou a sídlom. Rozoberá a definuje obraz krajiny a sídla pomocou troch druhov kritérií. Ako východiskové sme použili Schulzove archetypy. Z nich sme vyvinuli intuitívne hodnotenie krajiny a sídla, ktoré sme nakoniec overovali vedeckým hodnotením pomocou kompozičných kritérií. Na základe porovnania sme určili či sídlo bolo alebo nebolo dobre založené v súlade s okolitou krajinou. Hodnotenie sa robilo na nasledovných sídlach a krajinách, v ktorých sa sídla nachádzajú: Praha, Atény, Chartúm, Brighton, Sousse, Košice, Považská Bystrica, Poprad a Nitra.

Abstract:

This work is focused on relation between landscape and city. It defines landscape image and city image by three kinds of criterions. We used Schulz archetypes as initial criterions to create basic evaluation of city and landscape image. Then we prepared intuitive evaluation. To confirm intuitive evaluation we performed compositional evaluation. Evaluation was made in following cities: Prague, Athens, Chartum, Brighton (UK), Sousse, Košice, Považská Bystrica, Poprad a Nitra.

Na výraze každého mesta a jeho okolia sa podieľali vplyvy danej kultúry, ktorá mesto budovala a menila. Vplývali naň ich hospodárska vyspelosť, ale aj náboženstvo a hierarchia spoločnosti. No zohľadňovali najmä miesto, ktoré si vyberali pre svoje sídlo. Nevyberali si ho preto, aby ho zmenili, ale preto, že im určitým spôsobom vyhovovalo, či už z hľadiska ochrany, prírodných zdrojov surovín, križovatiek ciest, brodov a iných. Okolitá krajina hrala vždy dôležitú úlohu pri výbere miesta pre sídlo. Dobře umiestnené sídlo rešpektujúce okolitú krajinu ku svojmu prospechu tvorilo logický plynulý prechod medzi prírodným a človekom vytvoreným prostredím. Bolo lokálne a tvorilo oporu pre človeka – bolo jeho domovom.

V období industrializácie a najmä v období socialistickej výstavby došlo k prerušeniu tohto vzťahu medzi mestom a krajinou. Výsledkom bola výstavba panelových domov na zelenej lúke. Nerešpektovaním okolitej krajiny, kultúry a tiež samotného mesta sa zničila krajina a vytvorilo umelé miesto nevhodné k bývaniu a rekreácii, vytratil sa podpis kultúry a lokálnosti. Tým došlo k prerušeniu tohto kontaktu medzi mestom a krajinou. Krajina prestala byť vyžívaná v prospech sídla, naopak bola potlačovaná a pretváraná.

Pokúsili sme sa preto nájsť cestu, ako tieto dve entity navzájom prepojiť. Naše hodnotenie krajiny sme zamerali na vizuálne pôsobenie krajiny, ktoré nerozlišuje jej kvalitu, historickú či ekologickú, ale

určuje jej opis – charakteristiku. Táto charakteristika musela byť zrovnateľná vo vyjadrení s obrazom sídla. To znamená, že môžeme použiť len tie pojmy na opísanie krajiny, ktoré sa dajú použiť aj na opísanie obrazu sídla.

V tomto smere sa takýmto hodnotením sídla a krajiny zaoberal Christian Norbert Schulz vo svojom diele *Genius loci*, kde určil 3 základné archetypy krajín a architektúry a ku každému pridelil typického zástupcu: romantický (Praha), antický (Atény), kozmický (Chartúm). Toto jeho hodnotenie a členenie nám poslúžilo pre začiatok nášho skúmania výtvarného, estetického, kompozičného vzťahu sídla ku svojmu okoliu – krajine, v ktorej sa nachádza. Hľadali sme inšpiračný zdroj pri tvorbe alebo obnove sídla – tak, aby sa krajina stala zdrojom pre inšpiráciu pre architektov, urbanistov ale aj krajinných architektov.

1. Hodnotenie krajiny podľa Schulza

Vzťah sídla a krajiny vyjadril Schulz tým, že obom prisúdil rovnaké charakteristiky, ktoré sa prelínajú pri dobre založených mestách. To znamená, že sídlo, ktoré sa nachádza v romantickej krajine (Praha) má tiež romantické charakteristiky, a je teda dobre založené. Sídlo, ktoré vychádza z kultúry púštnych oblastí (Chartúm) - kozmický archetyp – má v sebe presne tie isté prvky. A sídlo v klasickej krajine Grécka (Atény), má charakteristiky klasickej krajiny. Podľa jeho opisu každého archetypu sme vybrali zhodné kritéria pre krajinu a pre sídlo a zostavili sme tabuľku po 10 kritériách (tabuľka č.1). Hodnotili sme nasledovné mestá: Považská Bystrica, Trenčín a Brighton, ktoré sme sa snažili zaradiť do jeho archetypov.

Tabuľka č. 1: Vybrané kritéria podľa Schulzových archetypov.

	Praha Romantický archetyp	Atény Klasický archetyp	Chartúm Kozmický archetyp
1.	Rozmanitosť	Zrozumiteľnosť kompozície	Monotónnosť
2.	Zložitosť	Harmonickosť	Neutrálnosť
3.	Lokálnosť	Ľudské merítko	Uniformita
4.	Uzavretosť	Jasne definovaná identita	Statickosť
5.	Kontrast	Plastickosť	Plochosť
6.	Hustota	Jednoduchosť	Bez jasného cieľa, centra, začiatku, konca
7.	Tajomnosť	Definovaný cieľ, centrum, začiatok a koniec	Bez individuálnych miest
8.	Expresívnosť	Prirodzenosť	Pustý
9.	Dynamickosť	Mäkkosť	Bez lokálnej mikroštruktúry
10.	Iracionálnosť -prekvapenie	Plynulé prechody	Univerzálna

V Trenčíne sme hodnotili historické centrum a porovnávali ho s okolitou krajinou. V Považskej Bystrici sme hodnotili sídlisko Lány (SORELA) a panelové sídlisko SNP. Krajina bola opäť z okolia sídla. V prípade Brightonu sme hodnotili regentskú, novšiu časť Brightonu.

Výsledky boli nasledovné:

Trenčín – historické centrum	Klasicko / Romantický archetyp
Trenčín – krajina	Romanticko / Klasický archetyp
Považský Bystrica – panelové sídlisko	Kozmický archetyp
Považská Bystrica – Lány	Klasický archetyp
Považská Bystrica – krajina	Romanticko / Klasický archetyp
Brighton – Regentská časť sídla	Klasický archetyp
Brighton – Krajina	Klasický / Kozmický archetyp

Z našich zistení vyplýva, že hodnotenie mesta a krajiny podľa konkrétnych archetypov nie je spoľahlivé a je potrebné každú krajinu opísať zvlášť konkrétnymi kritériami, ktoré sú pre ňu typické. Preto v našom nasledovnom hodnotení nebude cieľom stanoviť a pomenovať konkrétne typy krajín a sídiel, lebo každá je iná a jedinečná. Preto sme nestanovili archetypy, ale vytvorili sme opis konkrétnej krajiny a ten sme hľadali v sídle. Tieto jemné odchýlky v krajine sme definovali intuitívnymi kritériami.

2. Hodnotenie krajiny intuitívnymi kritériami

Vzhľadom na predchádzajúce výsledky, na základe ktorých sme vylúčili uplatnenie konkrétnych archetypov, bolo potrebné si vybrať zástupcov, na ktorých sme mohli vyskúšať naše ďalšie hodnotenie.

Toto hodnotenie je založené na prisúdení charakteristík, ktoré by opisovali danú krajinu alebo sídlo. Pre naše ďalšie skúmanie sme vybrali 3 typických zástupcov slovenskej krajiny – a to: južné, stredné a severné Slovensko. Pokúsili sme sa intuitívne ohodnotiť tieto 3 typy krajinných obrazov (tabuľka č.2).

Tabuľka č. 2: Nami stanovené intuitívne kritéria pre 3 typy Slovenska.

Typ južného Slovenska	Typ stredného Slovenska	Typ severného Slovenska
rovnorodá	členitá	bez ľudského merítka
plochá	zvlnená	zložitá
široká	úzka	kontrastná
otvorená	predĺžená	ostrá
jednoduchá	uzavretá	členitá
plynulá	mäkká	monumentálna
bez začiatku a konca	zaoblená	dynamická
monotónna	plynulá	mikroštruktúrna
nekonečná	prírodná	drsnejšá
homogénna	plná prekvapení	heterogénna

Ako vzorku sídiel z týchto krajín sme vybrali panelové sídliská v Nitre (južné Slovensko), v Považskej Bystrici (stredné Slovensko) a v Poprade (severné Slovensko), (obrázky 1-3). Hľadali sme intuitívne kritéria v každom sídlisku z danej krajiny. Tento výber je zameraný na panelové sídliská preto, lebo sú si veľmi podobné aj keď sa nachádzajú v úplne odlišných podmienkach - krajinách. Všetky tri sídliská reprezentujú negatívne pôsobiace časti sídiel, čo by malo znamenať, že ak je naša hypotéza správna, obraz sídliska bude veľmi odlišný od obrazu krajiny.

Obrázok č.1,2,3: Panelové sídlisko v Nitre (www.nitra.sk), Považskej Bystrici (M.Bali) a Poprade (M. Bali)

Z výsledkov vyplynuli nasledovné zistenia:

- V prípade stredného Slovenska sa obraz krajiny minimálne odráža v obraze panelového sídliska a potvrdzuje hypotézu o nízkej hodnote a kvalite bývania.

- Z hodnotenia Nitry a Popradu sa zistilo že sa obraz krajiny zhoduje s obrazom sídla. Obraz týchto krajín sa premietol do obrazu panelového sídliska. Na základe takýchto výsledkov by sa dalo povedať, že takéto hodnotenie nemá zmysel, a teda, že sme nepotvrdili hypotézu.
- Na základe výsledkov hodnotenia intuitívnymi kritériami bolo potrebné preskúmať, aké kritéria sme zvolili pre hodnotenie krajiny.

Ak si všimneme kritéria, ktorými sme opísali krajinný obraz severného a južného Slovenska, vidíme, že obraz sídla a krajiny sa zhodujú v negatívne pôsobiacich charakteristikách ako sú monumentálnosť, bez ľudského merítka, drsná, ostrá, monotónna... Tieto charakteristiky nie sú práve vyhľadávanými kladnými vlastnosťami obytného súboru a sídla vôbec.

Aby sme problém lepšie pochopili, pokúsili sme sa použiť Schulzove hodnotenie kozmickej architektúry a krajiny, ktoré sú najbližšie našim dvom typom krajinného obrazu južného a severného Slovenska. V jeho knihe ide o púšť v Afrike, ktorá obklopuje mesto Chartúm. Pokúsime sa ju ohodnotiť našimi kritériami a rovnako aj mestu Chartúm prisúdime charakteristiky podľa intuitívneho hodnotenia (tabuľka č.3).

Tabuľka č.3: Hodnotenie púšte intuitívnymi charakteristikami a jej odraz v meste Chartúm.

Púšť	Chartúm
Otvorená	0
Bez ľudského merítka	0
Homogénna	0
Bez jasného cieľa, začiatku a konca	0
Otvorená	0
Monotónna	0
Široká	0
Nekonečná	0
Monumentálna	0
Drsná	0
	0 % zastúpenie

Na základe hodnotenia vidieť, že odraz púšte sa v meste vôbec nenachádza. A i napriek tomu to mesto funguje. Naše použitie intuitívnych kritérií ani tu nepomohlo. Schulz použil na svoj opis veľmi podobné kritéria ako my. No na koniec svojej úvahy dodal, že ľudia žijú v oáze, a nie v púšti. A tu nastáva otázka. Prečo potom opisovať púšť a nie oázu? V púšti sa žiť nedá, v oáze áno. Oáza by mala slúžiť ako inšpiračný obraz krajiny, lebo ona poskytuje človeku kladné **obývatel'né** podmienky.

Na základe tohto zistenia sme pristúpili k novému hodnoteniu krajiny intuitívnymi kritériami. Tento krát sme ale vybrali tie, ktoré nie sú negatívnymi charakteristikami pre bývanie a život človeka (tabuľka č.4,5).

Tabuľka č. 4 :Hodnotenie krajiny južného Slovenska a jej odraz v panelovom sídlisku v Nitre.

Kritérium	Jeho výskyt v sídlisku - Nitra
Plynulá	0
Heterogénna	0
S ľudským merítkom	0
Mäkká	0
Jemná	0
Vlnitá	0
Slnečná	1
Široká – priestranná	0
Prehľadná	0
Usporiadaná	0
	10% zastúpenie

Z tabuľky č 4 vyplýva, že odraz krajiny je iba 10 % v obraze sídla.

Tabuľka č. 5: Hodnotenie krajiny severného Slovenska a jej odraz v panelovom sídlisku v Poprade.

Kritérium	Jeho výskyt v sídlisku - Poprad
Uzavretá	0
Intímna	0
Dynamická	0
Plná prekvapení	0
Heterogénna	0
Chránená	0
Bodová	0
Kontrastná	0
S jasne vymedzeným priestorom	0
Mikroštruktúralna	0
	0% zastúpenie

Z tabuľky č.5 vyplýva, že odraz krajiny sa v sídle nenachádza vôbec.

Na základe týchto nových porovnaní sa dá vidieť veľký rozdiel medzi obrazom krajiny a obrazom sídla - panelového sídliska. Obraz sídla sa vôbec nepreliha s krajinou, v ktorej sa nachádza. Panelové sídlisko v Nitre a v Poprade vôbec neprihliada na krajinu, v ktorej sa nachádza. Naše hodnotenie krajinných a sídelných obrazov pomocou nových obývatel'ných kritérií potvrdzuje našu hypotézu a je použiteľné za predpokladu vylúčenia nevhodných, neobývatel'ných kritérií krajiny pre ďalšie hodnotenia. Na hodnotenie sa musia používať len obývatel'né kritéria na opis krajiny.

Týmto hodnotením sme podrobili všetky spomínané mestá a vo všetkých sa naša hypotéza potvrdila. Ako zaujímavý príklad hodnotenia rôznych častí sídla uvádzame podrobnejšie Brighton a jeho dve časti – The Lanes (tabuľka č.6) a regentskú časť mesta (tabuľka č.7). Z tých jasne vyplýva dôležitosť vyberania toho správneho krajinného obrazu.

Tabuľka č. 6: Hodnotenie krajiny Seven Sisters a jej odraz v meste Brighton – stredoveká časť The Lanes (Anglicko).

Tabuľka č. 7: Hodnotenie krajiny Seven Sisters a jej odraz v meste Brighton - regentská časť (Anglicko).

kritérium	Brighton – The Lanes
Homogénna	0
Jednoduchá	0
Zvlnená	0
Čistá	0
Statická	1
Harmonická	0
Mäkká	1
Prehľadná	0
Plynulá	0
Prirodzená	0
	20% zastúpenie

kritérium	Brighton – regentská časť
Homogénna	1
Jednoduchá	1
Zvlnená	1
Čistá	1
Statická	1
Harmonická	1
Mäkká	1
Prehľadná	1
Plynulá	1
Prirodzená	1
	100% zastúpenie

Obrázok č.4: Brighton – regentská časť (M. Bali)

Obrázok č. 5: Krajina Seven Sisters (M. Bali)

Obrázok č. 6: The Lanes Brighton(www.ac-nancy-metz.fr)

Obrázok č. 7: Skoro bezveterný deň na Seven Sisters.(M. Bali)

Pri hodnotení Brightonu je potrebné vysvetliť, že okolitá krajina je veľmi nehostinná, čo sa pobrežia týka. Dá sa v nej nájsť množstvo kritérií, nie celkom vhodných na bývanie. Brighton sme zámerne rozdelili na dve časti – kontrastné časti. Stredovekú časť mesta a mesto, ktoré sa rozvinulo v druhej polovici 19. storočia za účelom prímorského letoviska. Dva rozdielne druhy sídiel, aj po významovej aj po urbanistickej stránke, no obe funkčné.

Krajina je veľmi surová v zimných a jarných mesiacoch. Prevládajú tu studené morské vetry plné soli a vody. Zakladať sídlo v týchto podmienkach vyznieva ako veľký nezmysel. A už vôbec nie s otvorenými promenádami a priestormi. Preto má urbanizmus stredovekého mesta v tejto krajine svoju logiku. Uzavreté úzke uličky, rôzne poprepletané, aby sa znížila rýchlosť vetra. Krajinný obraz, ktorý poslužil pre vznik tohto stredovekého mesta, je vsadený hlbšie do krajiny a chránený kopcami od mora. No keď do Brightonu príde letná sezóna, začína sa naplňať ľuďmi, mesto je plné, pláže tiež. Zmení sa na krásne slnečné letovisko. Jeho biela regentská architektúra promenád a námestí krásne žiari a nadväzuje na biele kriedové útesy okolitej krajiny. Rovnako ako mesto, aj krajina je plná turistov a tiež domácich, ktorí si vyšli na piknik.

Ak sa pozrieme na hodnotenie, vidieť že regentská časť Brightonu, ktorá vznikla za účelom prímorského strediska – nesie v sebe odraz prímorskej krajiny. Stredoveká časť mesta, vznikla za iným praktickejším účelom celoročného bývania a nesie v sebe odraz krajiny chránenej okolitými

kopcami od studeného morského vetra. Na tomto príklade vidieť, že aj účel, na aký sídlo slúži silne ovplyvňuje obraz sídla a mal by si, ako v tomto prípade, nájsť obraz krajiny s rovnakým účelom.

Hodnotenie krajinného obrazu a sídel intuitívnymi kritériami potvrdzuje našu hypotézu. Napriek tomu výber charakteristík intuitívnym spôsobom môže vyvolávať nedôveru. Preto sme pristúpili k ďalšej možnosti hodnotenia, kde výber bude na základe vedecky potvrdených kritérií a to konkrétne kompozičných kritérií. Pomocou nich sa pokúsime zobjektívniť a potvrdiť platnosť intuitívnych kritérií.

3. Kompozičné kritéria

Sústredili sme sa na konkrétny výber kritérií pre opis obrazu sídla a krajiny. Zvlášť sme rozobrali kritériá vhodné pre sídlo a zvlášť kritéria vhodné pre krajinu. Pre našu prácu bolo potrebné nájsť spoločné kritéria pre obe jednotky – aj pre sídlo aj pre krajinu. Po určení spoločných kritérií sme vypracovali tabuľku kritérií krajinného obrazu, ktoré sa dajú hľadať aj v obraze sídla (tabuľka č.8).

Tabuľka č. 8: Typy jednotlivých kritérií krajinného obrazu.

Kritérium	Typ kritéria	Charakteristika
Symetria Asymetria	A: asymetrický krajinný obraz	Väčšina krajiny
	B: symetrický podľa horizontálnej osi k. o.	Zrkadlenie na vodnej hladine
	C: symetrický podľa vertikálnej osi k. o.	Údolia, rieky, kotliny
	D: symetrický podľa úbežníkovej osi k. o.	Útesy, pohoria, skalné steny
	E: kombinácia asymetrie a symetrie	
Kontrast Nuansa	A: kontrastný krajinný obraz	Vyššie pohoria
	B: nuačný k. o.	Stredné pohoria, pahorkatiny
	C: homogénny k. o.	Roviny bez riek
Rytmus	A: metrický krajinný obraz	
	B: zložitý rytmus	Vyššie pohoria, stredné pohoria
	C: nie je žiadny	Roviny
Merítko	A: predimenzovaný k. o.	Roviny, vysoké pohoria, veľké vodné plochy
	B: malý k. o.	Husté porasty, úzke cesty
	C: primeraný k. o.	Stredné pohoria
Gradácia Akcent	A: plynulý krajinný obraz s akcentom	Rieka na nížine
	B: plynulý k. o. s viacerými akcentmi	Skaly na vrcholoch kopcov
	C: graduujúci k. o. s akcentom	Zvlnené pohorie s jedným vyšším vrchom
	D: bez gradácie a akcentov k. o.	Súvislá rovina bez rieky, vodnej plochy

Vybrali sme opäť 3 spomínané panelové sídliská a ďalšie už hodnotené sídla. Pri väčších sídlach sme vybrali monogenetické časti týchto sídiel, rovnako ako pri intuitívnom hodnotení.

Prítomnosť kompozičných kritérií sme hodnotili pripísaním (tabuľka č. 9, 10, 11) príslušného písmena A,B,C alebo D – v závislosti na type kritéria. Napríklad, ak mal krajinný obraz primerané merítko – dostal označenie C pod merítkom. Potom sme porovnali zhodnosť kritérií krajiny a sídla. Tie typy kritérií sídla, ktoré sa odlišovali od typov kritérií krajiny, ukazovali na nízku zhodnosť medzi sídlom a krajinou, čo znamená nízku kvalitu sídla. Tie kritéria, ktoré sa vo svojich typoch zhodovali, zvyšujú hodnotu vzájomného vzťahu sídla a krajiny.

Tabuľka č. 9: Hodnotenie Považskej Bystrice.

Kritérium	Typ kritéria		
	Obraz krajiny	Obraz panelového sídliska v Považskej Bystrici	Zhodnosť
Symetria a asymetria	C – symetrický podľa vertikálnej osi	A - asymetrický	-
Kontrast nuansa	A – kontrastný	C – homogénny	-
Rytmus	B – zložitý	A – metrický	-
Merítko	C – primeraný	A – predimenzovaný	-
Gradácia a akcent	B – plynulý s viacerými akcentmi	D – bez gradácie a akcentov	-
Zhodnotenie zhodnosti: 0 bodov			

Tabuľka č. 10: Hodnotenie Nitry.

Kritérium	Typ kritéria		
	Obraz krajiny	Obraz panelového sídliska v Nitre	Zhodnosť
Symetria a asymetria	A – asymetrický	A – asymetrický	1
Kontrast nuansa	B – nuačný	C – homogénny	-
Rytmus	A – metrický	A – metrický	1
Merítko	C – primerané	A – predimenzovaný	-
Gradácia a akcent	C – gradujúci s akcentom	D – bez gradácie a akcentu	-
Zhodnotenie zhodnosti: 2 body			

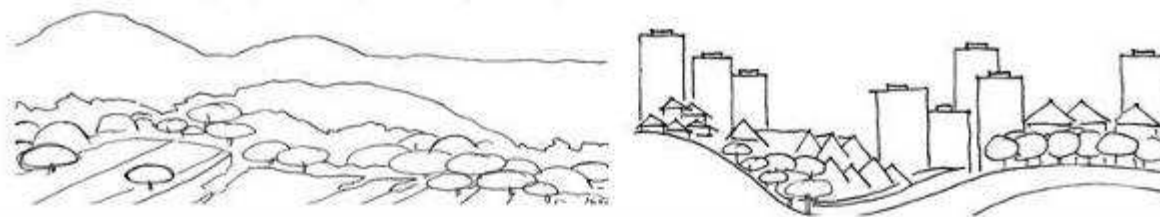
Tabuľka č. 11: Hodnotenie Popradu.

Kritérium	Typ kritéria		
	Obraz krajiny	Obraz panelového sídliska v Poprade	Zhodnosť
Symetria a asymetria	A – asymetrický	A – asymetrický	1
Kontrast nuansa	A – kontrastný	C – homogénny	-
Rytmus	B – zložitý	A – metrický	-
Merítko	B – malé	A – predimenzovaný	-
Gradácia a akcent	C – gradujúci s akcentom	D – bez gradácie a akcentu	-
Zhodnotenie zhodnosti: 1 bod			

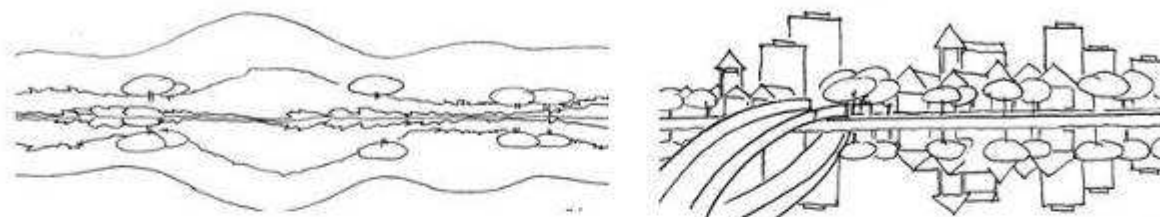
V jednotlivých tabuľkách sú uvedené zhodnosti obrazov krajín a sídiel. Na základe týchto výsledkov zhodností sa dá povedať, že najviac sa zhodujú historické časti sídiel s obrazom krajiny a najmenej alebo vôbec sa nezhodujú panelové sídliská s okolitou krajinou. Jasne vidieť, že aj keď sú panelové sídliská po kompozičnej stránke rovnaké, nachádzajú sa vo veľmi rozdielnych krajinách, s ktorými výrazne kontrastujú a svojou kompozíciou napodobujú neobývateľnú krajinu.

Príklady vybraných krajinných a sídelných obrazov sú na obrázku č.5.

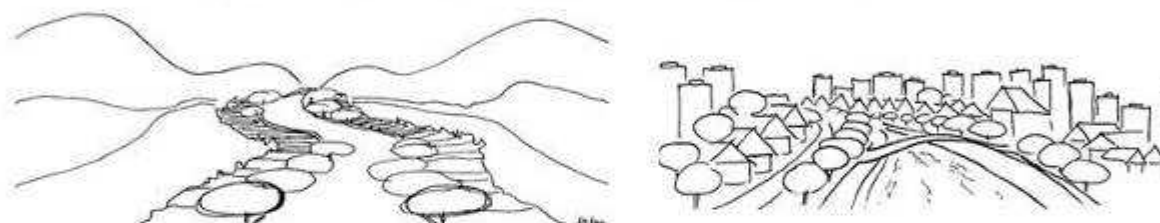
Krajinný a sídelný obraz asymetrický

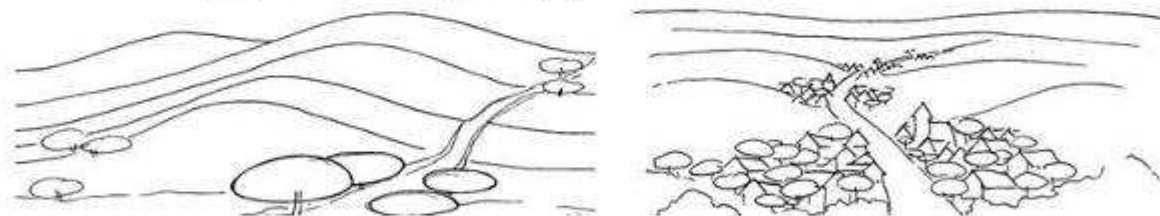
Krajinný a sídelný obraz symetrický podľa horizontálnej osi

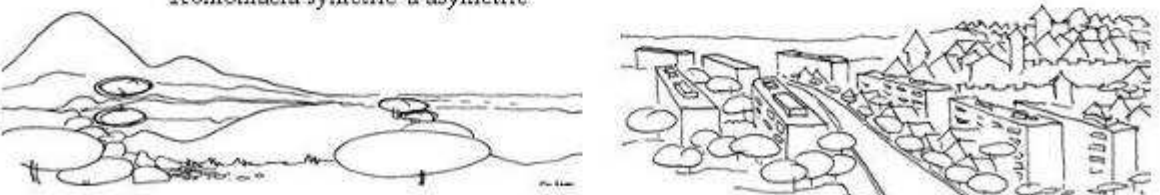
Krajinný a sídelný obraz symetrický podľa vertikálnej osi

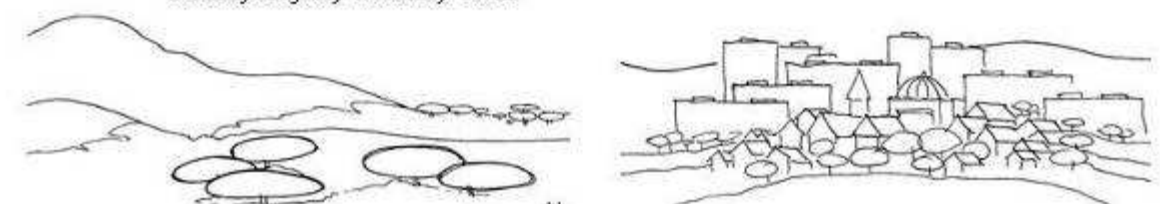
Krajinný a sídelný obraz symetrický podľa úbežníkovej osi

Kombinácia symetrie a asymetrie

Nuačný krajinný a sídelný obraz

Obrázok č.8: Príklady krajinného a sídelného obrazu definovaného kompozičnými kritériami.

4. Zhodnotenie a porovnanie kritérií

Aby sme mohli overiť platnosť intuitívneho hodnotenia pomocou kompozičných kritérií, je potrebné vyjadriť ich v rovnakých jednotkách. Na takéto vyjadrenie sme použili stupnicu od 1 do 5. Jednotlivé stupne sú vyjadrené v tabuľke č. 12 a 13. Stupeň 1 znamená najmenšiu zhodnosť krajinného obrazu so sídelným obrazom, a 5. stupeň vyjadruje najvyššiu možnú mieru zhodnosti obrazu krajiny s obrazom sídla.

Tabuľka č. 12: Stupne zhodnosti krajinného obrazu a sídelného obrazu pri intuitívnom hodnotení.

Stupeň zhodnosti obrazu	Intuitívne hodnotenie v %
1. stupeň – žiadna zhodnosť	0 – 10%
2. stupeň – nedostatočná zhodnosť	20 – 30 %
3. stupeň – dobrá zhodnosť	40 – 50%
4. stupeň – veľmi dobrá zhodnosť	60 – 70%
5. stupeň – výborná zhodnosť	80 – 100%

Pod intuitívnym hodnotením je % zastúpenie obrazu krajiny v obraze sídla.

Rovnakým spôsobom sme previedli aj bodové hodnotenie kompozičných kritérií na stupne od 1 do 5.

Tabuľka č. 13: Stupne zhodnosti krajinného obrazu a sídelného obrazu pri kompozičnom hodnotení.

Stupeň zhodnosti obrazu	Kompozičné hodnotenie v bodoch (Zhodnosť)
1. stupeň – žiadna zhodnosť	0 – 1 bod
2. stupeň – nedostatočná zhodnosť	2 body
3. stupeň – dobrá zhodnosť	3 body
4. stupeň – veľmi dobrá zhodnosť	4 body
5. stupeň – výborná zhodnosť	5 bodov

Pod kompozičným hodnotením je bodové vyjadrenie zhodnosti obrazu krajiny a obrazu sídla.

Platnosť intuitívneho hodnotenia kompozičnými kritériami môžeme potvrdiť alebo vyvrátiť na základe ich vzájomného porovnania. V predchádzajúcich tabuľkách sme výsledky z jednotlivých hodnotení previedli na spoločnú vyjadrovaciu jednotku. V nasledovnej tabuľke č. 14 sú vyjadrené možné kombinácie, kedy kompozičné kritéria potvrdzujú platnosť intuitívneho hodnotenia. Napríklad, ak intuitívne hodnotenie dosiahne 1. stupeň alebo 2. stupeň a kompozičné hodnotenie dosiahne tiež 1. alebo 2. stupeň zhodnosti, znamená to, že kompozičné hodnotenie potvrdzuje intuitívne hodnotenie.

Tabuľka č. 14: Prípady zhodnosti intuitívneho kompozičného hodnotenia.

Intuitívne hodnotenie Krajinného obrazu a sídla	Hodnotenie obrazu krajiny a sídla kompozičnými Kritériami
1. – 2. stupeň	1. – 2. stupeň
2. – 3. stupeň	2. – 3. stupeň
3. – 4. stupeň	3. – 4. stupeň
4. – 5. stupeň	4. – 5. stupeň
5. stupeň	5. stupeň

Vo všetkých ostatných kombináciách kompozičné kritéria vyvracajú platnosť intuitívnych kritérií.

V nasledujúcej tabuľke č. 15 sú prehľadne vyjadrené výsledky oboch hodnotení s príslušnými stupňami. V poslednom stĺpci je vyjadrená platnosť intuitívneho hodnotenia na základe výsledkov.

Tabuľka č. 15: Výsledky hodnotení.

Sídlo	Intuitívne hodnotenie	Kompozičné hodnotenie	Platnosť intuitívneho hodnotenia
Praha	5. stupeň	5. stupeň	potvrdená
Atény	5. stupeň	5. stupeň	potvrdená
Chartúm	5. stupeň	5. stupeň	potvrdená
Brighton – The Lanes	2. stupeň	2. stupeň	potvrdená
Brighton - regentská časť	5. stupeň	4. stupeň	potvrdená
Sousse	5. stupeň	5. stupeň	potvrdená
Košice	5. stupeň	5. stupeň	potvrdená
Považská Bystrica	1. stupeň	1. stupeň	potvrdená
Poprad	1. stupeň	1. stupeň	potvrdená
Nitra	1. stupeň	2. stupeň	potvrdená

Z tabuľky vyplýva, že hodnotenie kompozičnými kritériami potvrdilo hodnotenie intuitívneho hodnotenia.

5. Záver

Naše skúmanie krajinného a sídelného obrazu vychádzalo z hypotézy, v ktorej sme tvrdili, že dobre založené a citlivo navrhované sídla a ich priestory majú do seba premietnutý obraz krajiny, čo znamená, že obraz krajiny sa zhoduje s obrazom sídla.

V tabuľke č. 15 sú vyjadrené stupne zhodnosti obrazu konkrétnych krajín s konkrétnymi sídlami. Navzájom sú porovnané výsledky intuitívneho a kompozičného hodnotenia. Tabuľka dokazuje platnosť intuitívneho hodnotenia, kde sa vo všetkých príkladoch výsledky kompozičného hodnotenia zhodujú s výsledkami intuitívneho hodnotenia obrazu sídla a krajiny. Výsledky dokazujú, že dobre založené a rozvíjané sídla nesú v sebe krajinný obraz. Obraz týchto sídiel sa zhoduje s obrazom krajín, v ktorých sa nachádzajú.

Na základe našich výsledkov môžeme sídla rozdeliť na:

A: sídla, ktoré majú v sebe obraz krajiny – vznikali s ohľadom na krajinu, a ktoré existujú a fungujú dodnes. Sú vysoko cenené a hodnotené. Majú niečo jedinečné a neopakovateľné a nedajú sa nájsť dva rovnaké na svete. Aj po rokoch ich hodnota stúpa.

B: sídla, ktoré nebrali pri svojej výstavbe do úvahy krajinný obraz. Sú to tie Slovenské mestá, ktoré sú šablónovito navrhované po celom území. Po rokoch strácajú hodnotu a odchádza z nich kto môže, pretože ľudia nemajú kontakt so sídlom – nemajú k nemu vzťah.

Charakteristika sídla typu A:

- rešpektuje terén – vrstevnice – kopíruje terén
- rešpektuje svetové strany – oslnenie
- je súčasťou prirodzeného horizontu
- typ architektúry vychádza z lokálnych a klimatických podmienok.
- farebnosť a materiál rešpektuje lokálnu klímu a charakter krajiny
- usporiadanie sídla zapadá do krajiny – nadväzuje na toky, línie lesných porastov...
- rešpektuje mierku krajiny a celkovú jej kompozíciu
- vychádza z kultúry, ktorú pomohla sformovať aj okolitá krajina
- má Genius loci
- má logické usporiadanie – má v sebe ulice, námestia, parky
- má logické orientačné body – vychádzajú z daného typu krajiny.

Charakteristika sídla typu B:

- je predstaviteľom opaku sídla A

Sídla typu B bez krajinného odrazu nemajú pre ľudí veľkú hodnotu z dlhodobého hľadiska. Niečo veľmi dôležité im chýba. Toto rozdelenie sídiel na typ A a typ B sú hraničné typy. Medzi nimi sa nachádzajú ďalšie typy, ktoré vyjadrujú odchýlky.

Táto práca predstavuje akýsi „úvod do novej problematiky“ o obraze sídla a krajiny. Bolo by preto veľmi žiaduce ju ďalej rozvíjať a rozšíriť hodnotenie aj na ďalšie sídla. Rozvinúť metodiku intuitívneho hodnotenia. Popríklad by sa dali navrhnúť určité modely krajín a sídiel.

Tieto výsledky môžu poslúžiť ako teoretické východisko pre skúmanie vzťahu sídla a krajiny, rovnako môže slúžiť ako teoretický podklad pre rozvoj témy obrazu krajiny.

Taktiež môže byť vodítkom pri regenerácii verejných priestorov alebo určovaní dizajnu konkrétnych stavieb v sídle, ktoré by mohli mať vplyv na obraz sídla.

Zoznam použitej literatúry:

1. DRÁPAL, J.; DOLEŽAL, J. 1988. Architektonická kompozície I. 1. vyd. Brno: VUT, 1988. 185 s.
2. FINKA, M. a kol. 1994. Architektonická kompozícia a estetika. (skriptá) Bratislava: Realizácia Road, 1994. 162 s.
3. GEHL, J.: Život medzi budovami: Užívaní verejných priestorov. 1. vyd. Brno: Partnerství, 1996. 202 s. ISBN 80-85834-79-0
4. HURYCH, V. 1985. Sadovníctvo 1. 1. vyd. Bratislava: Príroda, 1985. 416 s.
5. KRIER, L. 2001. Architektura - volba nebo osud. 1. vyd. Praha: Academia, 2001. 189 s. ISBN 80-200-0012-7
6. KRUF, H-W. 1993. Dejiny teórie architektúry. Bratislava: Pallas, 1993. 703 s. ISBN 80-7095-009-9
7. MEDUNA, V. 1982. Urbanistická kompozície. Brno: VUT, 1982. 120 s.
8. SCHULZ, N. CH. 1994. Genius loci k fenomenologii architektury. Praha: Odeon. 1994. 219 s. ISBN 80-207-0241-5
9. SUPUKA, J., SCHLAMPOVÁ, T., JANČURA, P. 1999. Krajinná tvorba. Zvolen: TU, 1999. 110 s. ISBN 80-228-0879-2
10. ŠILHÁNKOVÁ, V. Verejné priestory v územne plánovacom procese. 1. vyd. Brno: VUT, 2003. 144 s. ISBN 80-214-2505-9
- 11.
12. WAGNER, B.: 1989. Sadovnícka tvorba I. II.. Praha: SPN, 1989, 1990. 335 s.
13. <http://www.ac-nancy-metz.fr>
14. <http://www.nitra.sk>